

NY MÅLSÄTTNING FÖR RINGMÄRKNINGSVERKSAMHETEN

av

Lars Gotborn

Alltsedan Kvismare fågelstation startade sin verksamhet 1961 har ringmärkning med hjälp av nät utgjort en viktig del av arbetet, i synnerhet under juli och augusti. Bortsett från vissa specialundersökningar av t. ex. torn- och backsvala har målsättningen under denna del av säsongen varit att märka så många fåglar som möjligt på de lokaler, som för tillfället givit de bästa fångsterna.

När bearbetningen av det stora materialet av ringmärkta och kontrollerade fåglar satte igång på allvar 1969 stod det rätt snart klart att resultatet skulle bli relativt begränsat. Bl. a. hade det stora flertalet fåglar märkts på samma lokal, Vallen, norr om Fågelsjön. Detta minskar möjligheterna att undersöka fåglarnas förflyttningar i trakten såväl under samma säsong som från ett år till ett annat. Dessutom har märkningarna ofta inte startat förrän en vecka in i juli, vilket minskar chansen att fånga en tillfredsställande del av det häckande beståndet.

För att få bättre utbyte av det stora arbete som varje år läggs ner på ringmärkningen, beslöts inför 1970 års säsong att driva ringmärkningsverksamheten efter nya riktlinjer. Huvudsakligen två saker skulle studeras nämligen:

1. Hemortstroheten hos några småfågelarter genom att
 - a. undersöka om de häckande fåglarna år efter år återvänder till samma revir eller om de endast söker sig till samma trakt.
 - b. se om fåglarna kommande år återvänder till födelselokalen.
2. Eventuella ungfågelströvtåg före bortflyttningen och om dessa i så fall sker efter något speciellt mönster.

De arter som ansågs lämpligast att studera var rör- och sävsångare samt sävsparv eftersom dessa är vanliga häckfåglar vid Kvismaren och relativt lätta att fånga i tillräckligt antal.

För att kunna genomföra undersökningen beslöts att ringmärkning skulle utföras på 5 platser och att fångst skulle äga rum minst 5 gånger på vardera före mitten av juli och sedan ungefär en gång i veckan under resten av sommaren. När lokalerna valdes ut skulle de uppfylla vissa krav nämligen:

1. Biotopen skulle vara likartad och så beskaffad att de tre nämnda arterna kunde fångas på alla lokalerna i tillräcklig mängd.
 2. Avståndet mellan lokalerna skulle vara så stort, att häckande individer ej kunde göra dagliga förflyttningar mellan dem. Dock fick de inte ligga så långt från varandra att en förflyttning mellan två lokaler från en säsong till en annan skulle vara helt osannolik.
 3. Lokalerna skulle vara någorlunda lätta att nå med bil.
- På grundval av dessa villkor valdes följande lokaler ut: 1. Hidingsta, 2. Råstasjön, 3. Fräknabottnen, 4. Vallen och 5. Kvinnersta. Senare på säsongen kom även 6. Banvallen att användas som märkplats. (Fig. 1.)

L o k a l b e s k r i v n i n g

1. Hidingsta. F. d. tegeldamm till största delen igenvuxen av bladvass. Här och var bestånd av älggräs och andra högvuxna örter. Buskage av Salix och al. Lokalen är en uppskattad övernattningsplats av traktens småfåglar.

2. Råstasjön. F. d. Råstasjön, numera nästan helt torrlagd och igenvuxen. Vegetationen domineras av bladvass och stora buskage av Salix. I östra delen finns även ett större aspbestånd. P. g. a. halmtippning finns på sina ställen mycket kraftiga bestånd av brännässlor.

3. Fräknabottnen. Skiljer sig från övriga lokaler genom att bladvassen saknas så gott som fullständigt. Undervegetationen utgöres till största delen av gräs såsom grenrör, tuvtätel, rörflen och ängskavle. Här och var bestånd av högvuxna örter såsom älggräs och videört. Buskage av delvis mycket högvuxna Salixbestånd.

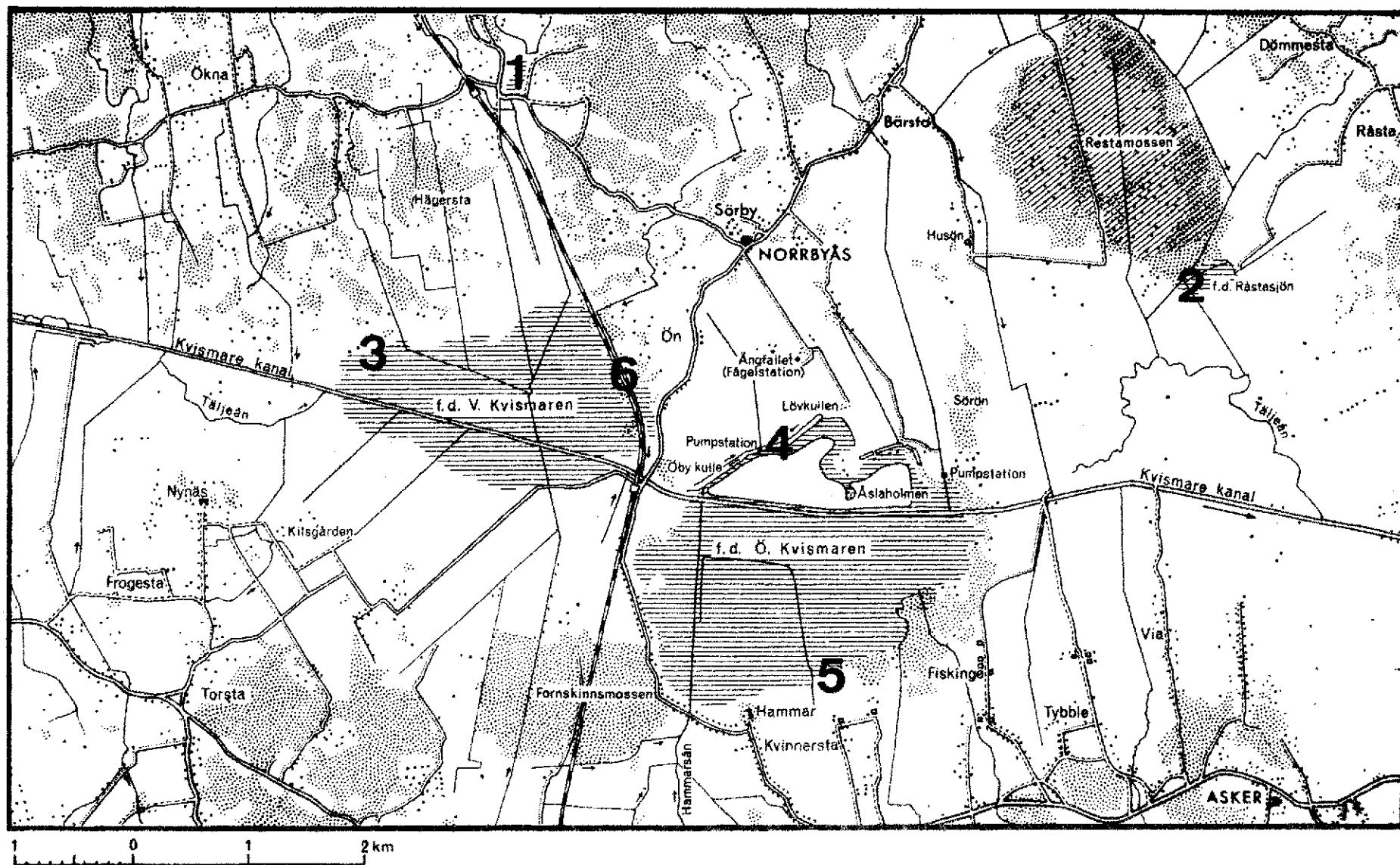
4. Vallen. Den "klassiska" ringmärkningslokalen vid Kvismaren. Buskage av Salix. Bestånden av al och björk nedröjda sommaren 1970. Undervegetation av hallon, nässlor, videört, mjölkört och olika gräs, bl. a. rörflen, tuvtätel och grenrör. Fågelsjöns vidsträckta vassar finns inom några tiotal meters avstånd.

5. Kvinnersta. Vegetationen domineras av bladvass med buskage av huvudsakligen Salix. Längs områdets södra kant löper ett nygrävt större dike och i väster begränsas lokalen av en kanal, "Vinkelkanalen".

6. Banvallen. Skiljer sig markant från de övriga lokalerna genom förekomsten av talrika träd, främst al, asp och björk samt mycket högvuxna Salixbestånd. Bladvass förekommer på vissa ställen i de diken som löper längs den f. d. banvallen. I dungarna förekommer yppiga bestånd av högvuxna örter t. ex. älggräs och hallon. Denna lokal utnyttjades 1970 endast f. o. m. augusti månad.

Av biotopbeskrivningen framgår att sävsångare och sävsparv borde kunna fångas i stort antal på lokalerna 1-5 och rörsångare på 1, 2, 4

Figur 1. Karta över centrala Kvismaredalen med de 6 ringmärkningslokalerna utmärkta. 1. Hidingsta, 2. Råstasjön, 3. Fräknbotten, 4. Vallen, 5. Kvinnersta och 6. Benvallen.

Tabell 1. Antalet fångade och ringmärkta rör- och sävsångare samt sävsparvar vid 6 lokaler vid Kvismaren samt dessa arters procentuella andel av totalfångsten vid respektive lokal.

	23.6-15.7	16.7-31.7	1.8-15.8	16.8-	Totalt	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	%
<u>Hidingsta</u>						
Rörsångare	21	18	8	31	78	13
Sävsångare	18	34	0	2	54	9
Sävsparv	10	12	3	14	39	7
Tot. samtl. arter	78	162	85	270	595	100
Antal kontroller	23	64	9	43	139	
<u>Råstasjön</u>						
Rörsångare	15	20	9	6	50	10
Sävsångare	40	50	27	4	121	25
Sävsparv	42	54	19	16	131	27
Tot. samtl. arter	168	174	91	51	484	100
Antal kontroller	60	59	21	4	144	
<u>Fräknabottnen</u>						
Rörsångare	1	9	1		11	4
Sävsångare	35	28	3		66	24
Sävsparv	64	17	3		84	31
Tot. samtl. arter	149	106	16		271	100
Antal kontroller	27	44	7		78	
<u>Vallen</u>						
Rörsångare	23	85	171	57	336	30
Sävsångare	13	53	164	31	261	24
Sävsparv	38	34	87	55	214	18
Tot. samtl. arter	131	213	590	241	1175	100
Antal kontroller	39	63	97	33	232	
<u>Kvinnersta</u>						
Rörsångare	13	67	84	118	282	24
Sävsångare	81	120	79	67	347	29
Sävsparv	47	51	35	154	287	24
Tot. samtl. arter	174	288	257	480	1199	100
Antal kontroller	38	73	28	44	183	
<u>Banvallen</u>						
Rörsångare			42	18	60	18
Sävsångare			8	5	13	4
Sävsparv			5	7	12	4
Tot. samtl. arter			155	181	336	100
Antal kontroller			26	39	65	
<u>Totalt</u>						
Rörsångare	73	200	315	227	815	20
Sävsångare	187	285	281	109	862	22
Sävsparv	201	168	152	223	744	19
Tot. samtl. arter	700	943	1194	1158	4060	100
Antal kontroller	187	303	188	155	841	

och 5. Lokal nummer 6 ingår endast i punkt 2 av undersökningen. Alla tre arterna häckar i viss utsträckning även på denna lokal, men framför allt efter häckningssäsongen brukar goda fångster kunna göras där.

Medelavståndet mellan de 5 första lokalerna är c. 4 km. Det största avståndet är mellan lokalerna 2 och 3, drygt 7 km, och det minsta mellan 4 och 5, c. 2 km. Lokalerna 4 och 6 ligger endast c. 600 m från varandra vid sina mest närbelägna delar. Det är delvis av denna anledning som lokalen 6 ej utnyttjas i undersökningens första del.

Alla platserna går relativt lätt att nå med bil, vilket avsevärt underlättar arbetet.

F ä l t a r b e t e t 1 9 7 0

Ringmärkningen på de utvalda lokalerna startade 23 juni. Vid varje tillfälle fångades med c. 20 nät och varje ringmärkningspass varade 3 till 6 timmar beroende på väder och fångstresultat. P. g. a. en blåsig period i början av juli fick fångsten inställas flera morgnar. Antalet fångstdagar per lokal före 16 juni stannade därför i allmänhet vid 3 i stället för planerade 5. På de lokaler som besöktes flest gånger, Kvinnersta och Vallen, fångades 22 respektive 21 gånger innan säsongen avslutades i senare delen av september.

R e s u l t a t

Fångstresultaten framgår av tabell 1. Vid Vallen och Kvinnersta utgör de tre arterna, som studierna främst inriktades på, mer än 70 % av fångsten, vilket måste betraktas som mycket tillfredsställande. Eftersom bladvass saknades vid Fräknabottnen märktes som väntat mycket få rörsångare på denna lokal. Däremot var sävsångare och sävsparv talrika, åtminstone i början av säsongen. Även beträffande Råstasjön är antalet fångade fåglar av de tre arterna tillräckligt medan de vid Hidingsta utgör en väl liten del av fångsten. Lokalen är dock värdefull genom att den är liten och klart avgränsad. Vid Banvallen var det betydligt sämre 1970 än under tidigare år och antalet märkta sävsångare och sävsparvar är ringa.

Det stora antalet kontroller från 1970 har ännu inte börjat bearbetas men redan fältarbetet och fångstresultatet har givit nyttiga erfarenheter inför 1971 års arbete.

P l a n e r i n g i n f ö r 1 9 7 1

Arbetet kommer under nästa säsong att bedrivas på samma sätt som under den gångna. Dock måste fångsten starta redan omkring 15 juni för att tillräckligt många besök skall hinna göras på varje lokal före mitten av juli.